

LA IGNORÀNCIA DELS ERUDITS

«Com més llengües parli un home,
més s'esquerdarà el seu talent:
i tots els esforços que faci
els haurà de descomptar en la mateixa proporció.
L'hebreu, el caldeu i el siríac,
com els seus abecedaris, fan que la raó s'espesseixi
i que les ments que pugnen per entendre'ls
(com qui escriu els seus caràcters) es torcin.
Aquell que és capaç d'expressar
el no-res en diversos idiomes
passarà per més erudit
que si parlés de manera assenyada en el seu.»¹

Les persones amb menys idees són els autors i els lectors. Més val no saber llegir ni escriure que no saber fer la resta de les coses. Gairebé podem estar segurs que un gandul que es passeja habitualment amb un llibre a la mà no té ni la capacitat ni la voluntat de concentrar-se en el que passa al seu voltant o en la seva ment. Una persona així porta l'enteniment a la butxaca o el deixa a casa, a les prestatgeries de la biblioteca. No s'atreveix a pensar per si mateix o a fer cap observació que no li hagi estat suggerida mecànicament mentre els seus ulls passejaven per damunt de certs caràcters llegibles; s'encongeix per la fatiga que li provoca haver de pensar, la qual cosa, per falta de pràctica, li resulta insuportable, i finalment s'asseu satisfet de la inacabable i avorrida

successió de paraules i imatges mig formades que omplen el seu buit mental i que constantment s'esborren les unes a les altres. Massa sovint l'erudició és enemiga del sentit comú, un substitut del veritable coneixement. Rarament es fan servir els llibres com ulleres per observar la natura, sinó més aviat com persianes que impedeixen que entri una llum massa forta o com canvis d'escenari per als ulls massa dèbils i les disposicions indolents. Una rata de biblioteca s'embolcalla en una teranyina de generalitats verbals i només veu l'ombra parpellejant d'allò que es reflecteix en les ments dels altres. La natura l'irrita. Les impressions que provoquen els objectes reals, sense la disfressa de les paraules i les inacabables descripcions que giren sobre si mateixes, són com patacades que li fan perdre l'equilibri, tan variades que el confonen i en una successió tan ràpida que l'esgoten. Per això dóna l'esquena al rebombori, al soroll, a la resplendor i al moviment giratori del món (que de totes maneres és incapaç de seguir en tots els seus canvis formidables, ni d'entendre reduint-lo a principis immutables) per buscar la tranquil·la monotonia de les llengües mortes i les combinacions menys enlluernadores i més intel·ligibles de les lletres de l'abecedari. Bé, tampoc no és que sigui un gran problema. «Deixeu-me, ai!, deixeu-me que descansi»² és el lema dels morts o dels que dormen. És més probable que un paralític salti de la cadira i es desfaci de les croses, o que per algun miracle «s'aixequi del llit i camini»,³ que no pas esperar d'un lector instruït que deixi anar el seu llibre i pensi per si mateix. S'hi aferra com a una mena de suport intel·lectual, i l'esverament que sent quan es queda sense llibre és com l'horror al buit. Només pot respirar una atmosfera instruïda, així com altres homes respiren aire. És un prestatari de sentits. No té cap idea pròpia i viu únicament de les dels altres. L'hàbit d'assortir les

nostres idees de fonts alienes «afebleix el vigor de tot pensament interior»,⁴ de la mateixa manera que beure una copa darrere una altra destrueix l'estómac. Les facultats de la ment, quan no s'exerceixen o quan s'estrenyen per costum o intervenció d'alguna autoritat externa, es tornen apàtiques, ensopides i no aptes per a les finalitats del pensament o l'acció. ¿Realment ens poden sorprendre la languidesa i la lassitud causades per una vida de gauderia instruïda i d'ignorància en què es llegeixen detalladament unes línies i unes síl·labes amb menys interès que els caràcters d'una llengua desconeguda, fins que els ulls es clouen en el no-res i el llibre cau de la feble mà? Preferiria ser un llenyataire o la cérvola més insignificant, i passar-me el dia «suant com un esclau davant dels ulls de Febus i dormir tota la nit a l'Elisi»,⁵ que malgastar la vida entre el somni i la vigília. L'autor erudit es distingeix de l'estudiant erudit en el fet que un transcriu el que l'altre escriu. Els erudits no són més que esclaus literaris. Si els ataquen amb una composició original, miren d'un costat a l'altre sense saber què fer. Els lectors infatigables de llibres són com els eters copistes de quadres: quan intenten fer alguna cosa per si mateixos descobreixen que la seva mirada no és prou ràpida, que la mà els tremola i que els colors que fan servir no són prou brillants per calcar les formes vives de la natura.

Qualsevol que hagi passat per les diferents etapes d'una educació clàssica i pel camí no s'hagi convertit en un ximple potser s'adonarà que li ha anat de ben poc. Se sol dir que els nens que brillen a l'escola després no són ningú quan es fan grans i s'han d'enfrontar amb el món. De fet, allò que s'ensenya als nens a l'escola i que se suposa que condicionarà l'èxit més endavant no requereix l'exercici de les facultats mentals més elevades, ni de les més útils. La memòria (de la classe més baixa) és la facultat

principal que es necessita per estudiar de valent i repetir com un lloro les lliçons de gramàtica, idiomes, geografia, aritmètica, etc. Així l'alumne amb més memòria tècnica i menys inclinació per altres assumptes que criden d'una manera més forta i natural l'atenció serà el que tindrà un futur més prometedor. L'argot que es fa servir per definir les diferents parts d'un discurs, les regles que serveixen per portar els comptes o les diverses flexions d'un verb grec de cap manera enlluernen un nen de deu anys, tret que altres persones li ho imposin com una obligació o per voluntat pròpia si és que li manca entusiasme i capacitat per passar-s'ho bé fent altres coses. Un xicot de constitució malaltissa i una ment no gaire activa, que reté allò que se li ensenya, sense capacitat per distingir-se ni esperit per divertir-se, generalment serà un dels primers de la seva promoció. A l'escola, el gandul gaudeix d'una salut i d'un esperit elevats, disposa lliurement del cos, manté l'enginy intacte, sent com la sang circula i el cor batega, està a punt de riure o de plorar en un tancar i obrir d'ulls, prefereix empaitar una papallona o una pilota i sentir l'aire fresc a la cara, mirar els camps o el cel, transitar per un camí sinuós o participar amb exultació en els petits conflictes i interessos dels seus amics i coneguts que dormirar sobre un llibre d'ortografia que fa olor de vell, o repetir dístics bàrbars davant dels mestres, o estar durant hores i hores lligat a un pupitre i com a recompensa per aquesta pèrdua irrisòria de temps i de plaer obtenir una medalla per Nadal o a final de curs. Certament, hi ha un tipus d'estupidesa que impedeix que un nen aprengui les lliçons habituals o que assoleixi alguna d'aquestes distincions acadèmiques tan escanyolides. Però molt sovint el que sembla estupidesa és, de fet, manca d'interès o d'una raó suficient per fixar l'atenció i participar, encara que sigui a contracor, d'un aprenentatge es-

colar eixut i sense sentit. Les persones més capacitades estan per damunt d'aquestes tasques feixugues i monòtones, de la mateixa manera que les més nècies estan per sota. Els nostres genis més destacats no s'han distingit mai precisament per allò que han aconseguit a l'escola o a la universitat.

«La imaginació entusiàstica sempre feia campana.»⁶

Gray i Collins són aquesta mena de persones incorregibles que no donen gaire valor als avantatges de l'estricta disciplina escolar, ni són capaços de sotmetre la imaginació de manera servil a les cadenes. Les paraules arrelen en un cert tipus i grau d'intel·lecte, però les coses no tenen força per penetrar-hi. Un talent mediocre, de constitució moral gallinàcia, és la terra que produeix els espècimens més brillants d'assagistes guardonats o epigramistes en grec que han tingut èxit. Convindria no oblidar que el menys respectable de tots els polítics moderns era l'alumne més intel·ligent d'Eton.

L'erudició és el coneixement d'allò que els altres generalment ignoren i que podem obtenir de segona mà gràcies als llibres o a fonts artificials. El coneixement d'allò que tenim al davant o de nosaltres mateixos, que resulta de l'experiència, de les passions i de les ocupacions dels éssers humans, dels cors i les carteres, no té res a veure amb l'erudició. L'erudició és el coneixement d'allò que només sap la gent erudita. I el més erudit de tots és qui sap més de les coses que són més remotes i allunyades de la vida normal i corrent, i de l'observació; de les coses que són menys útils a nivell pràctic i menys susceptibles de ser comprovades mitjançant l'experiència, i que, com que han estat llegades incomptables vegades per l'acció de múltiples intermediaris, són

les que estan més plenes d'incertesa, de dificultats i de contradiccions. Ser un erudit és veure amb els ulls dels altres, escoltar amb les seves orelles i tenir fe en les seves opinions. L'home erudit es vanta de conèixer molts noms i dates, però no els homes ni les coses. No pensa en el veí del costat, ni li interessa, però coneix amb profunditat les tribus i les castes dels hindús o dels tàrtars calmucs. Amb prou feines és capaç d'orientar-se per arribar al final del carrer, però està familiaritzat amb les dimensions exactes de Constantinoble o Pequín. Si el conegut més antic que té fos un brivall o un ximple, ni tan sols se n'adonaria. Ara bé, és capaç de pronunciar una conferència fastuosa sobre els tipus de caràcter principals que hi ha hagut a la història. No sap dir si un objecte és blanc o negre, rodó o quadrat, i tanmateix és un mestre reconegut de les lleis òptiques i de les regles de la perspectiva. Sap tant del que parla com un cec sap de colors. És incapaç de donar una resposta satisfactòria a la pregunta més senzilla, no té mai raó en cap de les seves opinions ni en la manera que té d'enfrontar-se amb les realitats que se li presenten, però tot i així es pren per un jutge infal·lible d'allò que és impossible que ell o ningú altre pugui saber-ne res, més enllà de simples suposicions. És especialista de totes les llengües mortes i de la majoria de les vives, però la materna la parla malament, i quan l'escriu comet errors. Una persona d'aquesta mena, que a la seva època era el segon erudit més important del grec, es va posar a enumerar els solecismes del llatí de Milton; però en el seu intent amb prou feines trobem una sola frase d'anglès estàndard. El mateix passa amb el doctor *** i amb el doctor ***. En canvi, amb Porson⁷ no. És l'excepció que confirma la regla: un home que va unir talent amb coneixement i erudició. D'aquesta manera va fer que la distinció entre tots tres fos més palpable i evident.